

УДК 330.322+353.2

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ ТА ШЛЯХИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ

Горячук В.Ф., Дуков Д.Ф.

Здійснено аналіз існуючих підходів до оцінки результативності бюджетних програм в Україні та інших країнах. Запропоновано методичний підхід до оцінки цільових регіональних програм, який включає здійснення їх інтегральної оцінки, можливість їх порівняння незалежно від виду діяльності, а також їх оцінки починаючи з етапу формування і до завершення.

У сучасних умовах багато країн перейшли на програмне формування бюджету. Як показує світовий досвід, бюджетні програми можуть служити ефективним інструментом реалізації державної економічної та соціальної політики. В США, Канаді, Австралії, Японії, Південній Кореї та країнах Європейського Союзу такі програми застосовуються для вирішення стратегічних завдань розвитку виробничої та соціальної сфери, коли необхідно сконцентрувати інвестиційні ресурси для досягнення конкретних цілей. Так, у США приблизно 50 % загального обсягу державних інвестицій здійснюється за програмно-цільовим методом, у Франції — до 80 % [1].

З переходом на програмно-цільовий метод формування бюджету, особливу актуальність набула проблема ефективності різних видів бюджетних програм. Чи завжди програмні заходи досягають своїх цілей? які результати ми одержуємо? як необхідно вдосконалити програмні документи? Отримати достовірну відповідь на ці питання можна лише при наявності ефективної системи оцінки, що забезпечує можливість адекватного виміру результатів реалізації програм [2].

Оскільки в сучасному світі відбуваються процеси, пов'язані з посиленням ролі держави в стратегічному плануванні, необхідно приділяти більше уваги питанням оцінки результатів реалізації бюджетних програм [3].

Незважаючи на велику значимість даної проблеми і наявні позитивні приклади практики оцінки програм в різних країнах, слід зазначити, що на сьогоднішній день ця проблема до кінця не вирішена й у світі немає країн, які були б повністю задоволені своєю системою оцінки. Особливу актуальність ця проблема має для України в умовах реформування бюджетної системи та здійснення децентралізації влади.

Основи сучасної системи моніторингу й оцінки державних програм США визначені Законом про результати державної діяльності (The Government Performance and Results Act 1993) від 1993 р. Прийняття цього

закону було спрямоване на підвищення громадської довіри до уряду, поліпшення ефективності програм, зосередження на результатах, якості обслуговування і задоволеності споживача. У 2001р. адміністративно-бюджетне управління при президенті США вперше розробило єдину систему рейтингової оцінки програм - PART (Program Assessment Rating Tool) з метою підвищення ефективності та результативності державних програм в США, від проектування до реалізації та отримання кінцевих результатів [4]. Необхідність такої системи було обумовлено такими причинами [5]:

- відсутність єдиної системи збору та подання інформації про підготовку і виконання програм (до 2000-х років багато хто з федеральних департаментів і агентств США мали свої окремі системи моніторингу й оцінки програм);
- відсутність зв'язку між стратегічними й щорічними цілями програм;
- схильність оцінювати те, що можна замість того, що потрібно;
- недостатня увага оцінці ефективності програм;
- велика кількість заходів, але при відсутності ясних пріоритетів;
- дані про процеси, що відбуваються, використовуються більше для звітності, ніж для прийняття рішень.

В рамках системи PART оцінка програм здійснюється на основі відповідей експертів на питання (приблизно 30 питань). Крім того, можливі додаткові питання, що враховують специфіку оцінюваної програми. Всі питання згруповані у чотири блоки, кожний з яких має свою питому вагу в підсумковій оцінці [6]:

- цілі та структура програми (питома вага - 20%);
- якість планування (питома вага - 10%);
- якість управління програмою (питома вага - 20%);
- досягнуті результати (питома вага - 50%).

За 2001 - 2009 рр. у США за допомогою алгоритму PART була проведена оцінка більше 1000 програм. Навіть у найбільш великій і конкурентоспроможній економіці США тільки половина всіх програм (51 %) оцінені як ефективні і помірковано ефективні, 29 % програм визнані адекватними і 3 % - неефективними, а 17 % - навіть неможливо було оцінити.

Перевага системи PART полягає в тому, що вона дозволяє провести інтегральну оцінку ефективності на основі ретельного дослідження всіх найбільш важливих аспектів, починаючи з моменту підготовки програм і до оцінки їх кінцевих результатів [7].

Істотний інтерес представляє канадський досвід оцінки бюджетних програм, який передбачає:

- всі видатки повинні приводити до прозорих результатів, для чого необхідні чіткі показники результатів, систематична оцінка, моніторинг комбінацій ціни і якості;

–пропозиції про нові видатки повинні піддаватися ретельній перевірці, щоб можна було управляти ростом видатків, а це вимагає чітких критеріїв успіху, демонстрації сумісності пропозицій з існуючими видатками і результатами, і варіантів переміщення пропозицій між джерелами фінансування;

–існуючі програми прямих видатків піддаються стратегічному перегляду кожні чотири роки, щоб запобігти їх відхиленню від урядових пріоритетів, принципів ефективності. Тому програми повинні «обіцяти» результати, що підтримують урядові пріоритети, а видаткові рішення повинні базуватися на об'єктивній інформації. Перегляд дозволяє відомствам виявляти 5 % найменш пріоритетних і найменш ефективних програм та пропонувати замість них більш пріоритетні й більш ефективні програми для реінвестування.

Значний досвід оцінки бюджетних програм накопичено у Франції, де закон про бюджет містить конкретні показники, які дозволяють оцінити досягнуті результати по кожній програмі. У кожному міністерстві за певну програму відповідає конкретний співробітник, що розбиває її бюджет на більш дрібні елементи, за які несуть відповідальність фахівці більш низького рівня. Кожний з них повинен продемонструвати свою ефективність, у противному випадку можливе застосування різноманітних санкцій, аж до скорочення строку трудового контракту, що є потужним стимулом досягнення запланованих результатів на відповідному рівні відповідальності.

При оцінці реалізації програми використовуються три основних критерії: (а) соціально-економічний ефект; (б) якість послуг; (в) ефективність / результативність управління. При формуванні системи показників оцінки немаловажну роль грає аналіз ефективності програм, проведений в розрізі трьох точок зору - громадянина, споживача, платника податків - з погляду їхніх цілей.

Істотний інтерес представляє досвід Південної Кореї, де специфіка оцінки полягає в тому, що Міністерство стратегії і фінансів щорічно відбирає до 10 програм для проведення детальної оцінки. Аналіз здійснюється на основі спеціально розробленого переліку контрольних питань. Таким чином, щорічно аналізується приблизно третина програм і близько 300 підпрограм. У цій країні діяльність з оцінки ефективності програм звичайно виділяється в окрему підпрограму [8].

Протягом усього періоду незалежності України йде пошук шляхів підвищення ефективності функціонування бюджетної системи країни в цілому, та виконання цільових бюджетних програм, зокрема. У 2002 року було прийнято Концепцію застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі [9]. Прошло вже більше десяти років з моменту її прийняття, але й до сього часу однією з головних проблем застосування цього методу є труднощі з моніторингом виконання бюджетних програм, визначенням їх результативних показників та розробкою методичних підходів до їх оцінки.

Оцінка результатів бюджетних програм має суттєве значення для оптимального розподілу та управління бюджетних коштів. Це забезпечує можливість обґрунтованого вибору пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку регіонів та країни в цілому. Результати оцінки виконання бюджетних програм забезпечують керівників необхідною інформацією для прийняття обґрунтованих рішень щодо внесення відповідних змін у програми або навіть їх припинення. У випадку необґрунтованих цільових результативних показників бюджетних програм та відсутності їх зв'язку зі стратегією розвитку регіонів (країни) може статися неефективне витрачання бюджетних коштів і не досягнення стратегічних цілей.

Згідно Концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі складовим елементом бюджетної програми є результативні показники - кількісні та якісні показники, які характеризують результати виконання бюджетної програми і підтверджуються статистичною, бухгалтерською та іншою звітністю. Результативні показники поділяються на 4 групи [10]:

– показники затрат – визначають обсяги та структуру ресурсів, що забезпечують виконання бюджетної програми та характеризують структуру її витрат;

– показники продукту – використовуються для оцінки досягнення поставлених цілей. Це, зокрема, обсяг виробленої продукції чи наданих послуг у реалізації виконання бюджетної програми, кількість користувачів товарами (роботами, послугами) тощо;

– показники ефективності в залежності від напрямів, що реалізуються в ході виконання бюджетної програми, можуть визначатися як: витрати ресурсів на одиницю показника продукту (економність); відношення максимальної кількості вироблених товарів (виконаних робіт, наданих послуг) до визначеного обсягу фінансових ресурсів (продуктивність); досягнення визначеного результату (результативність);

– показники якості – сукупність властивостей, які характеризують досягнуті результати якості створеного продукту, що задовольняють споживача відповідно до їх призначення та відображають послаблення негативних чи посилення позитивних тенденцій у наданні послуг (товарів, робіт) споживачам за рахунок коштів бюджетної програми.

Як свідчить практика, вищезазначені результативні показники виконання бюджетних програм, не забезпечують цілі їх застосування, визначені в Концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі, а саме чітко показати:

- ефективність використання бюджетних коштів;
- співвідношення досягнутих результатів та витрат;
- тривалість виконання бюджетної програми;
- її необхідність і відповідність визначеній меті;
- результати виконання бюджетних програм у динаміці за роками,

– найефективніші бюджетні програми при розподілі бюджетних коштів.

Згідно з Концепцією застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі [9] та Концепцією реформування місцевих бюджетів [11] спільними наказами Міністерства фінансів України і відповідних профільних міністерств – Міністерства освіти і науки, Міністерства охорони здоров'я, Міністерства праці та соціальної політики, Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства культури і туризму – було затверджено Типові переліки бюджетних програм та результативних показників їхнього виконання для місцевих бюджетів за галузями. Для кожної типової програми визначені мета, основні заходи та результативні показники. Для деяких програм заходи та результативні показники мають визначатися, виходячи з їх спрямованості. Аналіз переліків типових бюджетних програм свідчить про велику їх кількість – 172. При цьому слід враховувати, що вони охоплюють лише державне управління та соціальну сферу (освіта, охорона здоров'я, культура, соціальний захист, фізкультура і спорт, молодь). Відсутні переліки типових бюджетних програм в галузях інфраструктури та транспорту, зв'язку та інформатизації, екології, малого та середнього бізнесу, сільського господарства, житлово-комунального господарства та інших. Загальна кількість результативних показників бюджетних програм складає майже півтори тисячі (табл. 1). Це обумовлює певні проблеми, пов'язані, по-перше, з великою кількістю типових бюджетних програм і результативних показників, по-друге, з труднощами простеження зв'язку між окремими результативними показниками та стратегією розвитку регіону, і по-третє, зі здійсненням загальної оцінки виконання програм.

Таблиця 1

Кількість типових програм та результативних показників бюджетних програм за галузевою ознакою (місцеві бюджети)

Галузь бюджетних послуг	Загальна кількість програм	Кількість показників витрат	Кількість показників продукту	Кількість показників ефективності	Кількість показників якості
Державне управління	8	8	17	24	
Освіта	29	115	76	36	24
Охорона здоров'я	27	61	65	57	29
Соціальний захист і соціальне забезпечення	42	16	66	61	45
Фізична культура та спорт	16	37	33	41	31
Культура	13	86	65	37	32
Соціальний захист сім'ї,	9	13	25	25	29

дітей та молоді					
Молодь	1	1	1	2	2
Охорона здоров'я (експеримент для 4-х областей)	27	83	89	72	44
Всього	172	420	437	355	236

Досвід Швеції у впровадженні механізму програмно-цільового управління видатками засвідчив, що:

– збирання великого об'єму інформації не означає і не гарантує можливості ефективного її використання при розподілі обмежених фінансових ресурсів;

– бюджетна свобода місцевих органів влади поступово призводить до заміщення бюрократії управління показниками ресурсоемності видатків бюрократією управління іншим набором таких же формальних показників, але вже результативності [12].

Згідно наказу Міністерства фінансів України від 26.08.2014 № 836 [13] затверджено Правила складання паспортів бюджетних програм місцевих бюджетів та звітів про їх виконання (далі - Правила), форму паспорта бюджетної програми місцевого бюджету та форму звіту про його виконання.

У терміни, визначені для подання зведеної річної фінансової та бюджетної звітності, головні розпорядники коштів місцевого бюджету подають до місцевих фінансових органів звіти про виконання паспортів бюджетних програм. У пункті 7 звіту наводяться планові та фактичні значення результативних показників за 4-мя групами (витрат, продукту, ефективності, якості), пояснення щодо причин розбіжностей між затвердженими та досягнутими результативними показниками.

Однак «Порядок розроблення регіональних цільових та комплексних програм, моніторингу та звітності про їх виконання», затверджений розпорядженням Одеської обласної державної адміністрації 30.07.2012 №771/А-2012 діючий до цього часу, суперечить наказу Міністерства фінансів України від 26.08.2014 № 836 [13], яким затверджено Правила складання паспортів бюджетних програм місцевих бюджетів та звітів про їх виконання. Так, форма паспорта регіональної програми, затверджена розпорядженням Одеської обласної державної адміністрації, передбачає лише інформацію про загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації програми, та джерела фінансування. Інші результативні показники, передбачені Наказом Міністерства фінансів України від 26.08.2014 № 836, відсутні.

Проведений аналіз 43 регіональних програм, які реалізовувались у 2015 році в Одеській області показав, що майже у третині з них взагалі відсутні паспорти (14 програм). А у програмах, які мають паспорти, результативні показники відсутні, за виключенням показника обсягу фінансування.

Результативні показники, які визначені у додатках про заходи програми, в основному, характеризують окремі заходи з точки зору витрат, необхідних для їх здійснення, та їх продукту. В той же час показники ефективності цих заходів майже відсутні.

На недосконалість методології оцінки цільових бюджетних програм звертають увагу вітчизняні вчені. На думку Ілляшенко К.В., існуючий механізм оцінки цільових бюджетних програм скоріше дозволяє відстежувати динаміку процесів, що відбуваються, та оцінювати кількісні зміни, ніж отримати уяву про абсолютну та відносну ефективність відповідних заходів [12].

Показники результативності не є універсальними та сильно залежать від специфіки конкретної програми, що практично унеможливує порівняння ефективності бюджетних видатків, здійснених з метою розв'язання актуальних проблем в різних галузях народного господарства. Важкість отримання всіх оцінок результативності у грошовому вимірі взагалі піднімає питання доцільності таких штучних маніпуляцій із зазначеними показниками [12].

Циганенко О.В. вказує, що: «процедури і методології розробки і реалізації бюджетних програм не повною мірою відповідають вимогам програмно-цільового методу планування. Цілі й очікувані результати багатьох програм сформульовані аморфно, без чітких критеріїв і індикаторів оцінки їхнього досягнення. Внаслідок цього кошти, що виділяються на більшість бюджетних програм, з одного боку, фактично є різновидом кошторисного фінансування виконуваних органами виконавчої влади поточних функцій, а з іншого боку, обсяг цих коштів практично постійно піддається змінам, тим самим виправдовується нечіткість формулювання цілей і результатів програм і недостатня відповідальність за їхнє досягнення» [14].

Недосконалість методології оцінки цільових бюджетних програм обумовила пошук нових підходів щодо вирішення цієї проблеми, разом із тенденцією до скорочення кількості та спрощення смислового навантаження кожного окремого показника, це призводить все частіше до спроб окремих вчених замінити велику кількість розрізнених хоча і згрупованих за певною ознакою показників єдиним інтегральним показником ефективності.

Ілляшенко К.В. зі співавторами пропонує використовувати інтегральний показник, яким, на їх думку, може стати індикатор якості життя населення певної території. При цьому він зазначає, що не розв'язаним залишається питання, як саме вимірювати якість життя для цілей оцінки ефективності бюджетних видатків на місцевому рівні.

Кузьминчук Н.В. також пропонує використання інтегрального показника оцінки виконання бюджетних програм за напрямками «Охорона здоров'я», «Освіта», «Соціальний захист та соціальне забезпечення», «Фізкультура та спорт». Але на відміну від Ілляшенко К.В. він пропонує для кожного напрямку обмежений набір показників витрат, продукту, ефективності та якості. Для кожного з цих показників

визначається співвідношення з еталоном, потім здійснюється інтегральна оцінка для кожної групи показників, на їх основі виводиться інтегральна оцінка усієї програми як середньо геометричного [15]. Проблемними місцями цього підходу є вибір результативних показників, який залежить від особливостей конкретної програми, визначення вагових коефіцієнтів окремих результативних показників та їх груп.

Федченко Т.В. пропонує свій методичний підхід побудови системи оцінки ефективності виконання бюджетних програм у галузі охорони здоров'я. Загальну ефективність бюджетної програми вона пропонує розраховувати таким чином:

$$E_{заг} = E_{бр} + E_{мр} + E_{с} + E_{мд} + E_{тр}, \quad (1)$$

де $E_{заг}$ – загальна ефективність бюджетної програми щодо охорони здоров'я; $E_{бр}$ – економність використання бюджетних ресурсів; $E_{мр}$ – ефективність використання матеріальних ресурсів; $E_{с}$ – соціальний ефект від бюджетної програми; $E_{мд}$ – економічна ефективність медичної допомоги; $E_{тр}$ – ефективність використання трудових ресурсів.

Кожну складову загальної ефективності рекомендується визначати за допомогою системи індексів виконання встановлених нормативів або в порівнянні з минулим періодом (роком) в разі, якщо норматив не встановлено.

Недоліками цього методологічного підходу є вибір результативних показників, який залежить від особливостей конкретної програми, визначення вагових коефіцієнтів окремих результативних показників та їх груп, а також відсутність чіткого зв'язку між результатами програми та стратегією розвитку регіону.

Підсумовуючи аналіз діючої методології оцінки результативності бюджетних програм та пропозиції щодо її удосконалення слід зазначити таке.

По-перше, наявність проблем при визначенні результативних показників. У багатьох програмах вони сформульовані нечітко, без ясних критеріїв їх досягнення. Особливі труднощі виникають при визначенні результативних показників у грошовому вимірі.

По-друге, вкрай важливою є проблема встановлення зв'язку між результативними показниками цільових регіональних програм та стратегією розвитку регіону. Оцінка результативності конкретної програми дозволяє спостерігати за динамікою її кількісних та якісних показників, але звичайно не свідчить про досягнення стратегічних цілей розвитку регіону.

По-третє, велика кількість типових програм та їх результативних показників не означає і не гарантує ефективну реалізацію конкретних програм. Більш того, це породжує бюрократію управління набором формальних показників результативності. Сьогодні більшість країн світу суттєво обмежує кількість результативних показників виконання програм з метою спрощення як процедури отримання необхідної інформації, так і безпосередньо самого аналізу ефективності програм.

По-четверте, показники результативності не є універсальними та сильно залежать від специфіки конкретної програми. Внаслідок цього неможливе співставлення результативності програм за різними видами діяльності.

Зважаючи на всі зазначені вище недоліки існуючих підходів до оцінки ефективності цільових регіональних програм можна сформулювати вимоги до методології такої оцінки:

- відображення зв'язку результатів програми із стратегічними цілями забезпечення сталого розвитку регіону та здійснення внутрішньої та зовнішньої оцінок програм;
- забезпечення можливості порівняння результатів бюджетних програм з різних видів діяльності;
- використання системи результативних показників, у тому числі таких, які мають універсальний характер для більшості програм, та тих, які враховують особливості конкретної програми;
- наявність чіткої, прозорої та формалізованої процедури розрахунку результативних показників програм;
- відсутність потреби в масштабних перетвореннях системи збору та обробки інформації, необхідної для оцінки програм;
- можливість здійснення попередньої, проміжної та узагальнюючої оцінки програм;
- можливість використання експертних оцінок;
- здійснення інтегральної оцінки програм та за окремими аспектами, тобто загальної та спеціальної оцінки програм;
- перехід від великої кількості результативних показників до системи малої кількості базових (ключових) показників.

З урахуванням цих вимог пропонується така методологія оцінки цільових регіональних програм. Вона базується на таких положеннях:

- широке використання експертних оцінок результативності програм. Це обумовлено труднощами оцінки: чіткості та ясності визначення мети програми, її спрямованості на вирішення існуючої або потенціальної проблеми, відповідності мети програми стратегії розвитку регіону, якості планування та управління програмою;
- побудування ієрархічної процедури оцінки, яка забезпечує отримання інтегральної оцінки програми та за окремими аспектами. В основу пропонується покласти експертні оцінки, які мають універсальний характер для більшості програм, що дозволяє здійснювати порівняльну оцінку програм за різних видів діяльності;
- можливість здійснення оцінки програм на усіх етапах її формування та реалізації (попередня, проміжна, узагальнююча). Попередня оцінка виконується на етапі планування програми, тобто до початку її реалізації, задля встановлення відповідності програми пріоритетам соціально-економічного розвитку регіону (країни), прогнозування її ефективності, отримання інформації для вибору оптимального варіанту її завдань.

Метою проміжної оцінки, яка здійснюється під час виконання програми, є отримання даних про хід її реалізації, що дозволяє внести зміни у програму для підвищення її ефективності та успішного виконання.

На етапі завершення виконання програми проводиться узагальнююча оцінка, що дає змогу порівняти фактичні й заплановані результати, здійснити експертизу ефективності та результативності програми.

Оцінка програм здійснюється на основі опитування незалежних експертів. Кількість універсальних питань (незалежних від специфіки програми) близько 30. Крім того, можлива розробка додаткових питань, які враховують індивідуальну специфіку програми, що оцінюється. Відповіді повинні бути чітко роз'яснені.

Усі питання згруповані у 4 блоки, кожний з яких має свою питому вагу у підсумковій оцінці:

Блок 1 «Мета програми та відповідність стратегії розвитку регіону» - оцінка прозорість цілей і завдань програми та її відповідність стратегічним цілям розвитку регіону.

Блок 2 «Якість планування програми» — оцінка наявності: цільових довгострокових та щорічних індикаторів програми, що відображають її результативність щодо досягнення її цілей; завдань, які необхідні для досягнення цільових індикаторів; запланованої незалежної експертної оцінки програми; обґрунтованої процедури фінансування заходів програми.

Блок 3 «Якість управління програмою» - оцінка якості управління програмою, у тому числі прозорості здійснення закупівель товарів та послуг, залучення підрядників.

Блок 4 «Результати програми» - оцінка міри досягнення цілей програми.

По кожному питанню за всіма 4-ма блоками здійснюється оцінка в діапазоні від 0 до 1. Інтегральна оцінка програми здійснюється відповідно формули:

$$R = w1 * \sum_{i=1}^{n1} w_i^1 * v_i^1 + w2 * \sum_{i=1}^{n2} w_i^2 * v_i^2 + w3 * \sum_{i=1}^{n3} w_i^3 * v_i^3 + w4 * \sum_{i=1}^{n4} w_i^4 * v_i^4, \quad (2)$$

$$\sum_{i=1}^{n1} w_i^1 = 1, \quad \sum_{i=1}^{n2} w_i^2 = 1, \quad \sum_{i=1}^{n3} w_i^3 = 1, \quad \sum_{i=1}^{n4} w_i^4 = 1, \quad v_i^j = \overline{0,1}, j = \overline{1,4},$$

де $n1, n2, n3, n4$ — кількість питань у блоці, $v_i^1, v_i^2, v_i^3, v_i^4$ - бальна оцінка відповіді на питання, $w_i^1, w_i^2, w_i^3, w_i^4$ - вагові коефіцієнти питань відповідного блоку, $w1, w2, w3, w4$ – вагові коефіцієнти блоків.

Для кожного виду оцінки програми (попередня, проміжна, узагальнююча) використовується різне сполучення блоків і різні їх вагові коефіцієнти (табл. 2).

Програма вважається ефективною, якщо її чисельна оцінка знаходиться в діапазоні 85 - 100 балів, помірно ефективною - 70 - 84 балів, адекватною - 50 - 69 балів, неефективною – 0 - 49 балів. Якщо в програмі

Таблиця 2

Вагові коефіцієнти блоків питань в залежності від виду оцінки

	Попередня	Проміжна	Узагальнююча
Блок 1	50	25	20
Блок 2	50	25	20
Блок 3		50	10
Блок 4			50

не визначені реальні цілі або незібрані дані для оцінки її виконання, то її бальна оцінка відсутня, і вона отримує статус програми без оцінки.

Перевагою запропонованого методичного підходу до оцінки цільових регіональних програм є можливість здійснення інтегральної оцінки програм, їх порівняння незалежно від виду діяльності, де вони здійснюються, можливість оцінювання програм починаючи з її формування і до її завершення.

Література

1. Зарубіжний досвід розробки державних інвестиційних програм – режим доступу: <http://studopedia.org/10-112865.html>.

2. Афанасьев М.П., Шаш Н.Н. Инструментарий оценки эффективности государственных программ / М.П. Афанасьев, Н.Н. Шаш // Вопросы государственного и муниципального управления. - 2013. - № 3. - С. 48-69.

3. Судакова А.Г. Аудит программно-целевого бюджета: зарубежный опыт / А.Г. Судакова // Бюджет. - 2011. - № 12. - режим доступа: <http://bujet.ru/article/166536>.

4. Program rating assessment tool – режим доступу: https://ru.wikipedia.org/wiki/Program_rating_assessment_tool.

5. Performance Budgeting and Performance Management in the U.S. Government: Lessons from the PART Initiative - режим доступу: https://www.google.com.ua/?gws_rd=ssl#q=Performance+Budgeting+and+Performance+Management+in+the+U.S.+Government:+Lessons+from+the+PART+Initiative.

6. Лапин А.Е., Ломовцева Н.Н., Илехменев В.А. Оценка эффективности реализации государственных программ (американская и российская практика) / А.Е. Лапин, Н.Н. Ломовцева, В.А. Илехменев // Научные ведомости Белгородского государственного университета. Серия: История. Политология. Экономика. Информатика Выпуск № 8-1 (151) / том 26 / 2013 – режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/otsenka-effektivnosti-realizatsii-gosudarstvennyh-programm-amerikanskaya-i-rossiyskaya-praktika#ixzz3j3VVH1ZS>.

7. Лалетина Д.А. Методы оценки эффективности государственных программ / ЭГО: Экономика. Государство. Общество. - 2014. - Вып. №3(18). - режим доступа: <http://ego.uara.ru/ru/issue/2014/03/07/>.

8. Шаш Н.Н. Построение программного бюджета и оценка эффективности программ / Н.Н. Шаш // Академия бюджета и казначейства Минфина России. Финансовый журнал. - 2011. - № 2. - С. 63-64.

9. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 вересня 2002 р. № 538-р «Про схвалення Концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі».

10. Наказ Міністерства фінансів України 10.12.2010 № 1536 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 15.06.2015 № 553).

11. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 травня 2007р. № 308-р «Про схвалення Концепції реформування місцевих бюджетів».

12. Ілляшенко К.В., Ілляшенко Т.О. Котенко Н.В. Програмно-цільове фінансування видатків місцевих бюджетів: дискусійні питання оцінки ефективності / К.В. Ілляшенко, Т.О. Ілляшенко, Н.В. Котенко // Глобальні та національні проблеми економіки. - 2015. - Випуск 5. - С. 857-862.

13. Наказ Міністерства фінансів України від 26.08.2014 № 836 «Про деякі питання запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів».

14. Циганенко О.В. Оцінка ефективності стратегій соціо-еколого-економічного розвитку міських територій / О.В. Циганенко // Кримський економічний вісник. - 2013. - № 2, Ч.3. - С. 121-126.

15. Кузьминчук Н.В. Оцінка результативності бюджетних програм / Н.В. Кузьминчук // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. - 2012. - Вип. 8. - С. 75-81.

References

1. Zarubizhny dosvid rozrobki derzhavnikh investitsiynih program [Foreign experience in the development of public investment programs]. (n.d.). Retrieved from <http://studopedia.org/10-112865.html> [in Ukrainian].

2. Afanasyev M.P., & Shash N.N. (2013). Ynstrumentaryi otsenki effektivnosti gosudarstvenikh program [Instrumentation evaluate the effectiveness of government programs]. Voprosy gosudarstvenogo i munitsipalnogo upravleniya - Questions state and municipal management, 3, 48-69 [in Russian].

3. Sudakova A.G. (2012). Audit programno-tselevogo biudzheta: zarubezhnyi opit [Suspendisse accumsan budget progressio: ad usum internationalem]. Retrieved from <http://bujet.ru/article/166536> [in Russian].

4. Program rating assessment tool. Retrieved from https://ru.wikipedia.org/wiki/Program_rating_assessment_tool.

5. Performance Budgeting and Performance Management in the U.S. Government: Lessons from the PART Initiative. Retrieved from https://www.google.com.ua/?gws_rd=ssl#q=Performance+Budgeting+and+Perf

ormance+Management+in+the+U.S.+Government:+Lessons+from+the+PART
+Initiative.

6. Lapyn A.E., & Lomovtseva N.N., & Ylyhmenev V.A. (2013). Otsenka effektivnosti realizatsyi gosudarstvenikh program (amerikanskaya i rosyiskaya praktika [Evaluating the effectiveness of government programs (the US and the Russian practice)]. Nauchni vedomosti Belgorodskogo gosudarstvenogo universiteta. Seriya: Istoriya. Politologiya. Ekonomika. Informatika. - Scientific statements Belgorod State University. Series: History. Political. Economy. Computer science, v. 26, 8-1 (151). Retrieved from <http://cyberleninka.ru/article/n/otsenka-effektivnosti-realizatsii-gosudarstvennyh-programm-amerikanskaya-i-rossiyskaya-praktika#ixzz3j3VVH1ZS> [in Russian].

7. Laletina D.A. (2014). Metodi otsinki effektivnosti gosudarstvenih program [Methods for evaluating the effectiveness of government programs]. EGO: Ekonomika. Gosudarstvo. Obshchestvo - EGO: The Economy. State. Society, 3(18). Retrieved from <http://ego.uapa.ru/ru/issue/2014/03/07/> [in Ukrainian].

8. Shash N.N. (2011). Postroenie programnogo biudzheta i otsinki effektivnosti program [Construction of the program budget and evaluation of programs]. Akademya biudzheta i kaznacheistva Mifina Rosii. Finansovyi zhurnal - Budget and Treasury Academy of the Russian Finance Ministry. Financial magazine, 2, 63-64 [in Russian].

9. Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukraine vid 14 veresnya 2002h. № 538-r "Pro skhvalennya Kontseptsii zastosuvannya programno-tsilovogo metodu u biudzhetnomu protsesi" [The Cabinet of Ministers of Ukraine of 14 September 2002, № 538-p "On Approval of the Concept application program-target method in the budgetary process".

10. Nakaz Ministerstva finansiv Ukraine vid 10 grudnya 2010, № 1536 (u redaktsii nakazu Ministerstva finansiv Ukraina vid 15.06.2015 № 533).

11. Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukraine vid 23 travnya 2007h. № 308-r "Pro skhvalennya Kontseptsii reformuvannya mistsevih biudzhetiv».

12. Ilyashenko K.V., & Ilyashenko T.O., & Kotenko N.V. (2015). Programno-tsilove finansuvannya vidatkov mistsevih biudzhetiv: diskusiyini pytanya otsinki effektivnosti [The program-targeted financing local expenditures, discussion questions assessing the effectiveness]. Globalni ta natsionalni problemy ekonomiki - Global and national economic problems, 5, 857–862 [in Ukrainian].

13. Nakaz Ministerstva finansiv Ukraine vid 26.08.2014, № 836 «Pro deyaki pytanya zaprovadzhennya programno-tsilovogo skladanya ta vikonannya mistsevih biudzhetiv».

14. Tsiganenko O.V. (2013). Otsinka effektivnosti strategiy sotsio-ecologo-ekonomichnogo rozvitku miskih teritoriy [Evaluating the effectiveness of strategies for environmental and socio-economic development of urban area]. Krymskyi ekonomichnyi visnyk - Crimean Economic Bulletin, 2, p.3. 121–126.

15. Kuzminchuk N.V. (2012). Otsinka rezultativnosti budgetnyh program [Evaluation of the budget programs]. Naukovi zapisky Lvivskogo universitetu biznesu ta prava - Scientific notes Lviv University of Business and Law, 8, 75-81 [in Ukrainian].

Abstract

Goryachuk V.F., Dukov D.F.

Methodological approaches to assessing budget programme and ways of improvement

The article analyzes the experience of assessment of budget programs in Ukraine and other countries. The methodical approach to the evaluation of targeted regional programs, which includes their integrated assessment, the possibility of comparison, regardless of the activity, as well as their assessment from the stage of formation and completion.